

ዳኞች፡- ሓጎስ ወልዱ
አልማው ወሌ
ዓሊ መሐመድ
ነጋ ዳፍሣ
አዳነ ንጉሴ

አመልካቾች፡- 1.አበባ ትራንስፖርት ኃ/የተ/የግል ማህበር ነ/ፈጅ ሰላማዊት ጌታቸው ቀረቡ

2. ባዜን የእርሻና ኢንዱስትሪ ልማት ኃ/የተ/የግል ማህበር

ተጠሪዎች ፡- አቶ አርጋው አበበ - የቀረበ የለም

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ጉዳዩ የአሰሪና ሰራተኛ የግል የስራ ክርክር ሲሆን ጉዳዩን በመጀመሪያ የተመለከተው የፌ/የመጀ/ደ/ፍ/ቤት በግራ ቀኝ መካከል የነበረውን ክርክር በመመልከት ተጠሪ በራሱ ፍቃድ ስራ መልቀቁን ተከትሎ የሚፈጸሙት የስራ ስንብት፣ የአመት እረፍት እና ሌሎች ጥቅሞች ወርሃዊ ደመወዝን መሰረት በማድረግ ስለሚከፈሉ እና እንደ ደመወዝ የሚታዩ በመሆናቸው ከተጠሪ ላይ የሚፈለጉ የተለያዩ ዕዳዎች አሉ በማለት ለዕዳው ተብሎ ከስራ ሲሰናበት ሊቀነስበት አይገባም በማለት ውሳኔ በመስጠቱ እና ይግባኝ የቀረበለት የፌ/ከፍተኛ ፍርድ ቤትም በፍ/ሥ/ሥ/ህግ ቁ.337 መሰረት በማጽናቱ የተፈጸመ መሰረታዊ የህግ ስህተት እንዲታረምልኝ በማለት አመልካች በማመልከቱ ነው፡፡

አመልካቾች ባቀረቡት አቤቱታ መሰረታዊ የህግ ስህተት ተፈጽሞባቸዋል ያሉዋቸውን ነጥቦች በማመልከት ያቀረቡ ሲሆን በቀን 27-7-2003 ዓ.ም በሁለት ገጽ የተጻፈ የቅሬታቸው ፍራ-ሃሳብ፡- በአሰሪና ሰራተኛ አዋጅ ቁ. 377/96 አንቀጽ 59(1) በግልጽ እንደሚደነግገው በዕዳ ሊያዝ የማይችለው ደመወዝ ብቻ ነው እንዲባልልን፤ አመልካቾች የተጠሪን ዕዳ የቀነሱት እንደፕሮሺደንት ፈንድ፣ የአገልግሎት ክፍያ እና ከመሳሰሉት ጥቅማ ጥቅሞች ላይ በመሆኑ ከተጠሪ ላይ ዕዳው መቀነሱ ተገቢ ነው ተብሎ እንዲወሰንልን የሚል ነው፡፡ ጉዳዩ ያስቀርባል በመባሉ ተጠሪ መልስ እንዲሰጥበት ታዘ ግንቦት 22 ቀን 2003 ዓ.ም በአንድ ገጽ በተጻፈ የጽሁፍ መልስ የሰጡ ሲሆን ፍራ-ሃሳቡ፡- ያልተወራረደ ሂሳብ አለበት የሚለው አመልካች በመሆኑ፣ በዚህ ድርጅት ውስጥ ከአስር አመት በላይ ስሰራ ምንም ዓይነት ዕዳ የሌለብኝ እና በየወሩ ሙሉ ደመወዜ የሚከፈለኝ በመሆኑ፣ አሁን ስራ በመልቀቁ ምክንያት የአገልግሎት ክፍያ ላለመፈጸም ሒሳቡን እንዳሻቸው ሰርተው ያቀረቡት በመሆኑ፣ ዕዳው በትክክል ያለብኝ ስለመሆኑ በፍርድ ቤት ሳይረጋገጥብኝ አመልካች እንደፈለገው ቀንሶ እንዲሰጥ መደረግ ስለሌለበት በበታች

ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ በአግባቡ እና የተፈጸመ መሰረታዊ የህግ ስህተት የሌለበት በመሆኑ እንዲጸናልኝ በማለት ተከራክሯል።

በግራ ቀኙ መካከል የተደረገው የክርክር ሂደት ከላይ የተመለከተው ሲሆን ችሎቱም የተነሱትን ክርክሮች፣ ከተያዘው ጭብጥ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምሮታል። እንደመረመረውም ጉዳዩ ለዚህ የሰበር ሰሚ ችሎት ያስቀርባል ሲባል ተይዞ የነበረው ጭብጥ ተጠሪ አላውራረደም የተባለውን ሒሳብ አመልካቾች ለተጠሪ ከሚከፍሉት ክፍያዎች ላይ መቀነስ አይችሉም ተብሎ የመወሰኑን አግባብነት ለመመርመር ሲባል በመሆኑ ከዚህ ጭብጥ አኳያ ጉዳዩ ታይቶ እልባት ማግኘት ያለበት ሆኖ ተገኝቷል። በዚህ መሰረት ጉዳዩን ስንመረምር የበታች ፍርድ ቤቶች አመልካቾች ተጠሪ ስራውን በገዛ ፍቃዱ ሲለቅ ከሚከፈልለት ክፍያ ላይ ዕዳዎች አሉበት በማለት ሊቀንስበት አይገባውም ወደ ሚሊው መደምደሚያ የደረሰው ከስራ በመሰናበቱ ምክንያት ለተጠሪ የሚፈጸሙለት ክፍያዎች ከደመወዝ ጋር የተያያዙ ናቸው በማለት እና የአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁ.377/96 አንቀጽ 59(1) ን በመጥቀስ ስለመሆኑ ከውሳኔው መገንዘብ ይቻላል። ሆኖም ደመወዝ ማለት ምን እንደሆነ እና የትኞቹ ክፍያዎች እንደ ደመወዝ የሚቆጠሩ ስለመሆኑ በዚህ የአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁ. 377/96 አንቀጽ 53(1) ስር ደመወዝ ማለት አንድ ሰራተኛ በስራ ውሉ መሰረት ለሚያከናውነው ስራ የሚከፈለው መደበኛ ክፍያ ማለት ስለመሆኑ ተደንግጓል። የትርፍ ሰአት ክፍያ፣ አበል፣ ክሊሰሪ የሚከፈል ጉርሻ(ቦነስ)፣ ኮሚሽን፣ ሌሎች የማትጊያ ክፍያዎች እና ከደንበኞች የሚሰበሰብ የአገልግሎት ክፍያዎች እንደ ደመወዝ የማይታዩ ስለመሆናቸው በዚህ የአሰሪና ሰራተኛ አዋጅ ቁ. 377/96 አንቀጽ 53(2) ስር ተደንግጓል።

ከዚህ ድንጋጌ አጠቃላይ ንባብ መገንዘብ የሚቻለው ደመወዝ የሚባለው በግራ ቀኙ መካከል ባለው የስራ ውል መሰረት ለተከናወነ ስራ የሚከፈል መደበኛ ክፍያ እንጂ ከዚህ ውጪ ያለውን በተለይም አሁን እያከራከረ ያለውን በስራ ስንብት ምክንያት የሚፈጸሙትን ክፍያዎች የማያጠቃልሉ ስለመሆኑ መገንዘብ ይቻላል። በዚህ መሰረት የበታች ፍርድ ቤቶች ለተጠሪ በስራ መሰናበቱ ምክንያት የሚፈጸሙለት ክፍያዎች እንደ ደመወዝ ይታያሉ በማለት የአሰሪና ሰራተኛ አዋጅ ቁ.377/96 አንቀጽ 59(1)ን በመጥቀስ የሰጠው ውሳኔ ለጉዳዩ አግባብነት የሌለው በመሆኑ አልተቀበልነውም። ለዚህ ጉዳይ አግባብነት ያላቸው ድንጋጌዎች የአሰሪና ሰራተኛ አዋጅ ቁ.377/96 ምዕራፍ ሶስት ዘርፍ ሁለት ከአንቀጽ 36 እስከ 38 ድረስ ያለውና የስራ ውል ሲቋረጥ ደመወዝ እና ተያያዥነት ያላቸው ክፍያዎች የሚፈጸሙበትን አግባብ የሚደነግገው ክፍል ነው። አንድ የስራ ውል ሲቋረጥ የሰራተኛው ደመወዝ እና ተያያዥ ክፍያዎች ሁሉ በሰባት ቀናት ውስጥ መክፈል ያለባቸው ስለመሆኑ፣ ሆኖም የክፍያው ጊዜ ሊራዘም የሚችለው ከአሰሪው የተረከበውን ንብረት የማስረከብ ወይም የሚፈለግበትን ማናቸውንም ሂሳብ በማወራረድ በራሱ ጥፋት በሆነ ምክንያት ካዘገየው ስለመሆኑ በዚህ አዋጅ በአንቀጽ 36(1) ስር ተደንግጓል።

በተጨማሪም በዚህ አዋጅ አንቀጽ 37 ስር በክፍያ መጠኑ ላይ አለመግባባት ሲኖር አከራካሪ ያልሆነው ክፍያ ሊፈጸም የሚገባ ስለመሆኑ ተመልክቷል። በዚህ ጉዳይ ላይ ግራቀኙ በተጠሪ ላይ አመልካቾች ያልተወራረደ ሒሳብ አለ በማለት በሚከራከሩበት እና ተጠሪ በበኩሉ ምንም ዓይነት ዕዳ የሌለበት እና ራሳቸው የፈጠሩት ነው በማለት በሚከራከርበት ወቅት የእነዚህ ሁለቱ ድንጋጌዎች ጣምራ ንባብ የሚያስገነዝቡት አመልካቾች የተጠሪን ክፍያ ገንዘቡ በእጃቸው ስላለ ብቻ ቆርጠው ማስቀረት ሳይሆን በፍርድ ቤት አለ የሚሉትን ዕዳ በትክክል ያለበት ስለመሆኑ ማስወሰን የሚገባቸው ስለመሆኑ ነው። አመልካቾች ይህንን ባልፈጸሙበት ሁኔታ እና ግራቀኙ

ያልተማመኑበትን ዕዳ ለተጠሪ ሊፈጸምለት ከሚገባው ክፍያ ላይ ቀንሶ ማስቀረቱ ከላይ የተመለከቱትን የአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ አዋጅ ድንጋጌዎች ያሳገናዘበና ተቀባይነት ያለው አካሄድ አይደለም ብለናል።

ባጠቃላይ ተጠሪ ከስራ በመሰናበቱ ምክንያት ከሚከፈሉት ክፍያዎች ላይ በግራ ቀኝ መካከል አከራካሪ የሆነውን ሒሳብ መሰረት በማድረግ ቀንሶ ክፍያ መፈጸም አግባብነት የሌለው ነው ብለናል። የበታች ፍርድ ቤቶችም በሰጡት ውሳኔ በስንብት ወቅት የሚፈጸሙት ክፍያዎች እንደደመወዘ ይቆጠራሉ በማለት የሰጡት ምክንያት ተቀባይነት ባይኖረውም የደረሱበት መደምደሚያ ተቀባይነት ያለው በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህግ ቁ. 342 መሰረት ከወጤት አኳያ ተቀብለናል። በመሆኑም ቀጥሎ የተመለከተውን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. የፌ/ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝ 4.103360 መጋቢት 26 ቀን 2003 ዓ.ም በዋለው ችሎት እና የፌ/የመጀ/ደ/ፍርድ ቤት በመዝ.ቁ. 70595 በቀን 17-6-2003 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጡት ውሳኔ በፍ/ሥ/ሥ/ህግ ቁ.348(1) መሰረት ጸንቷል።
2. በተጠሪ እና አመልካቾች መካከል አከራካሪ የሆነን ዕዳ በትክክል ዕዳዉ ስለመኖሩ በፍርድ ቤት ሳይወሰንበት በስንብት ወቅት ከስንብቱ ጋር በተያያዘ ለተጠሪ ከሚፈጸሙለት ክፍያዎች ላይ ተቀንሶ የሚከፈልበት አግባብ የለም ብለናል።
3. በዚህ ችሎት በቀን 13-8-2003 ዓ.ም በዋለው ችሎት የተሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል።
4. በዚህ ችሎት በግራ ቀኝ ለደረሰው ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ ብለናል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ዮ